

Эвалюцыя фарміравання сучаснай медыяпрасторы музеяў Беларусі

Себруковіч В.Ю.

Установа адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, Мінск

У артыкуле аналізуецца працэс фарміравання сучаснай медыяпрасторы беларускіх музеяў. Вылучаюцца перыяды з характэрным для кожнага з іх адлюстраваннем сутнасці працэсаў і з’яў.

Засваенне айчыннымі музеямі сучаснай медыяпрасторы тлумачылася неабходнасцю выкарыстання магчымасцей інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій як у рамках самой рэальнай музейнай прасторы (у навукова-фондавай, экспазіцыйна-выставачнай, выдавецкай, рэстаўрацыйнай дзейнасці), так і праз разнастайныя лічбавыя фарматы камунікацыі ў віртуальнай прасторы (стварэнне музейных старонак, сайтаў, тэматычнага кантэнту ў сацыяльных сетках, выкарыстанне лічбавых вобразаў музейных прадметаў пры стварэнні відэапрэзентацый, інтэрактыўных экспазіцый, рэкламных матэрыялаў і інш.).

Звяртаецца ўвага на актуальныя тэндэнцыі, звязаныя з працэсамі трансфармацыі музейных устаноў у накірунках свайго дзейнасці, якая праяўлялася не толькі ў зменах канцэптуальных падыходаў пабудовы экспазіцыйна-выставачнай прасторы, фарміраванні новага ўзроўню камунікацыі, але і ў структурных зменах музея як установы.

Пашырэнне спосабаў трансляцыі гісторыка-культурнай спадчыны сродкамі інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій (ІКТ) праяўляецца ў розных варыяцыях відавай разнастайнасці спосабаў трансляцыі гісторыка-культурнай спадчыны ў музеях Беларусі: аўдыёгіды, QR-коды, галаграфічнага тэатра, тэхналогій VR/AR, тэхналогій 3D-рэканструкцыі і інш. У сваю чаргу гэта цягне за сабой тэндэнцыі да “адкрытасці” музея для аўдыторыі, размыцця меж музейнай прасторы, віртуалізацыі кірункаў музейнай практыкі.

Ключавыя словы: музей, медыяпрастора, інфармацыйна-камунікацыйныя тэхналогіі, “новыя медыя”.

(Искусство и культура. – 2021. – № 4(44). – С. 63–68)

Evolution of Shaping Contemporary Media Space of Belarusian Museums

Sebrukovich V.Yu.

Education Establishment "Belarusian State University of Culture and Arts", Minsk

The article analyzes the processes of shaping contemporary media space of Belarusian museums. The periods with a characteristic reflection of the essence of processes and events are distinguished.

The development of the contemporary media space by Belarusian museums was explained by the need to use the possibilities of information and communication technologies both within the real museum space (in scientific and stock, exhibition, publishing, restoration activities) and through various digital formats of communication in the virtual space (creation of museum pages, websites, thematic content in social networks, use of digital images of museum objects for creation video, interactive exhibitions, advertisement, etc.).

The author draws attention to the current trends associated with the processes of the transformation of museum institutions in the areas of their activities, which was manifested not only in changes in the conceptual approaches to building the exhibition space, the formation of a new level of communication, but also in the structural changes of the museum as an institution.

The expansion of the methods of broadcasting historical and cultural heritage by means of information and communication technologies is manifested in various museum media resources: audio guides, QR codes, holographic theater, VR/AR reality technologies, 3D-reconstruction technologies, etc. In turn, this leads to a tendency to "open" the museum to the audience, blurring the boundaries of the museum space, and virtualizing the directions of museum practice.

Key words: museum, media space, information and communication technologies, "new media".

(Art and Cultur. – 2021. – № 4(44). – P. 63–68)

Адрас для карэспандэнцыі: e-mail: veronikasebrukovich88@tut.by – В.Ю. Себруковіч

Пытанні, звязаныя з пераглядам канцэптуальных падыходаў пабудовы экспазіцыйна-выставачнай прасторы, фарміраваннем новага ўзроўню камунікацыі, структурных змен музея як установы, якія дэтэрмінаваны ўздзеяннем ІКТ, падвяргаюцца актыўным навуковым дыскусіям у сучасных музейнаўчых даследаваннях. Праблемы навуковага аналізу функцыянавання музея ў межах сучаснай медыякультуры і трактоўкі самой інстытуцыі ў якасці “новых медыя”, а таксама міждысцыплінарныя даследаванні, якія тычацца прадстаўніцтва музея і трансляцыі гісторыка-культурнай спадчыны ў медыяпрасторы, разглядаюцца шматлікімі замежнымі даследчыкамі і навукоўцамі постсавецкай прасторы, сярод якіх Г.Ю. Дземшына, І.М. Дзялашынскі, Н.Б. Кірылава, Н.В. Кляменцьева, Н.Г. Лосева, Т.Я. Максімава, Л.У. Нургалеева, М.А. Раманаў, Т.М. Трошына, К. Кронін, Х. Рахаман і інш.

Сярод беларускіх даследчыкаў, якія надаюць увагу абазначанай праблеме, трэба адзначыць А.А. Гужалоўскага, Т.А. Джуманатаева, В.У. Мірончык, Л.С. Скакун, А.К. Рака. У сваіх працах навукоўцы звяртаюцца да розных аспектаў узаемадзеяння музея і медыя, як у кантэксце выкарыстання тэхнічнага абсталявання, так і з боку змен у фарматах прэзентацыі музеяў у медыяпрасторы. На сённяшні дзень цяжка вылучыць аўтараў грунтоўных прац датычна адзначанай тэмы, разгледжанай у музейнаўчым кантэксце. У асноўным праблематыка скіравана на асвятленне агульных тэндэнцый інфарматызацыі музейнай сферы краіны, а таксама дэманстрацыю пэўных ініцыятыў у дадзенай галіне.

Мэта артыкула – прасачыць эвалюцыю фарміравання сучаснай медыяпрасторы музеяў Беларусі. У межах тэмы мы будзем разумець пад медыяпрасторай сукупнасць тэхнічных сродкаў, каналаў стварэння, перадачы і выкарыстання інфармацыі, а таксама ўсе лічбавыя рэсурсы, якія ўдзельнічаюць у працэсе музейнай камунікацыі.

Аналізуючы асноўныя этапы па ініцыяцыі беларускіх музеяў у медыяпрасторы пачынаючы ад аўтаматызацыі сістэмы ўліку музейных фондаў і да ўкаранення ў напрамку айчыннай музейнай практыкі мультымедычных сродкаў, тэхналогій 3D-мадэлявання і іншых тэхнічных дасягненняў, прапануем вылучыць тры перыяды, якія адлюструюць сутнасць працэсаў і з’яў, характэрных для кожнага з іх:

1. Адміністрацыйна-тэхналагічны перыяд (1991 – пачатак 2000-х гг.).

2. Кумулятыўны (першая палова 2000-х – 2011 г.).

3. Перыяд лічбавых трансфармацый (2012–2021 гг.).

Адміністрацыйна-тэхналагічны перыяд (1991 – пачатак 2000-х гг.). Адзначаны перыяд вызначаецца стварэннем першых электронных баз даных музейных прадметаў. Ажыццяўленне такіх ініцыятыў, як стварэнне электронных каталогаў, зыходзіла з рэалізаваных праектаў асобных музейных спецыялістаў і не было ўсёабдымным, а мела больш кропкавы характар.

Праца па ўкараненні камп’ютарных інфармацыйных тэхналогій у беларускіх музеях пачалася ў 1991 годзе. Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь прыняла Праграму інфарматызацыі музейнай галіны на 1991–1995 гг. Аднымі з галоўных стратэгічных задач Праграмы з’яўляліся ў тым ліку і “...засваенне сучасных інфармацыйных і тэлекамунікацыйных тэхналогій; падтрымка сацыяльных, ... культурных пераўтварэнняў, звязаных з рухам да інфармацыйнага грамадства і што паскараюць гэты рух” [1]. Тым самым значнасць ІКТ, неабходнасць укаранення іх у гуманітарную сферу былі замацаваны на дзяржаўным узроўні.

Першым музеём Беларусі, які пачаў камп’ютарызацыю сваёй дзейнасці, – Заслаўскі музей-запаведнік. У 1991 г. супрацоўнікі музея ў партнёрстве з вылічальным цэнтрам Мінскага радыётэхнічнага інстытута, кіруючыся практычнымі напрамкамі ў кірунку аўтаматызацыі ўлікова-фондавай працы Цэнтральнага музея Рэвалюцыі СССР, якія распачаліся яшчэ ў 1984 г., стварыла праграму “Аўтаматызаванае рабочае месца (АРМ) захавальніка фондаў” [2, с. 86]. Праграма была разлічана на аўтаматызацыю першаснага ўліку і навуковага апісання музейных прадметаў. У 1993 г. супрацоўнікамі Мінскага радыётэхнічнага інстытута на аснове ўдасканаленай праграмы “АРМ захавальніка фондаў” былі распрацаваны праграмы па камп’ютарызацыі фондаў Мінскага абласнога музея г. Маладзечна і Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка з улікам асаблівасцей іх калекцый [3, с. 159].

Прыярытэтным і галоўным кірункам на той час з’яўлялася распрацоўка праграмы аўтаматызаванага ўліку музейных прадметаў з мэтай стварэння электронных баз даных музейных прадметаў, а таксама для палягчэння працы навуковых супрацоўнікаў аддзела фондаў па ўліку і апісанні музейных прадметаў, вядзенні неабходнай ўліковай дакументацыі.

У той жа час з 1992 г. пачаўся паступовы ахоп беларускіх музеяў, пераважна

рэспубліканскага падпарадкавання, па камп'ютарызацыі фондавай дзейнасці шляхам укаранення аўтаматызаванай музейнай сістэмы (АМС). У ліку першых карыстальнікаў – музеі літаратурнага профілю г. Мінска, Нацыянальны музей гісторыі і культуры (сённяшні Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь), Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

З 1993–1999 гг. было створана некалькі версій АМС. Перыядычнае ўдасканаленне і дапаўненне дадатковых структурных элементаў у распрацоўку было дэтармінавана пэўнымі яе недасканаласцямі. Тлумачэнне дадзенага факта, як адзначаюць самі распрацоўшчыкі, на пачатковым этапе выяўлялася ў прычынах адноснай спантаннасці, папярэдняй непадрыхтаванасці, а таксама адсутнасці канцэптуальных распрацовак адносна механізма выкарыстання камп'ютара ў дзейнасці музея [4, с. 38]. Імклівае развіццё ІКТ патрабавала ўдасканалення тэхналагічнай і тэхнічнай складаючай аўтаматызаванай музейнай сістэмы.

У 1999 г. на базе Полацкага музея-запаведніка прайшоў апрацаваны праект стварэння электронных каталогаў асобных калекцый фондаў устаноў [5, с. 141]. Быў створаны электронны каталог музейных калекцый, падрыхтаваных выпускнікамі гісторыка-філалагічнага факультэта Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта [6, с. 204].

Такім чынам, першы перыяд фарміравання медыяпрасторы беларускіх музеяў вызначаецца, у пэўнай меры, эксперыментальным, няўпэўненым характарам укаранення ІКТ. У першую чаргу асноўны акцэнт быў зроблены на спосабы аўтаматызацыі ўлікова-фондавай працы шляхам распрацоўкі і ўдасканалення розных версій АМС.

Кумулятыўны перыяд (першая палова 2000-х – 2011 г.). Распаўсюджванне Інтэрнэту як адна з характэрных асаблівасцей дадзенага перыяду аказала сур'ёзнае ўздзеянне на культурныя інстытуцыі, у тым ліку музеі, якія, па сутнасці, з'яўляюцца ядром камунікацыйных працэсаў у сферы культуры. Разам з тым факт засваення беларускіх музеяў прасторы Інтэрнэту стаў каталізатарам працэсаў па далейшай віртуалізацыі, дыджыталізацыі айчынных музеяў, актыўнага выкарыстання і пашырэння відавай разнастайнасці сродкаў мультымедыя. Гэты рух паралельна суправаджаўся з паступовымі глыбіннымі, структурнымі і сэнсавымі трансфармацыямі самога феномена музея, фарміраваннем новага ўзроўню як прафесійнага ўзаемадзеяння, так і камунікацыі з наведвальнікамі.

Вельмі важным адпраўным пунктам вызначанага перыяду ў паступовым, але паэтапным пашырэнні меж айчынных музеяў, на нашу думку, стала стварэнне афіцыйных сайтаў музеяў Беларусі. Першым у гэтым накірунку стаў Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік, на базе якога ў верасні 2000 г. быў створаны прэзентацыйны web-сайт. Акрамя гэтага музей таксама ажыццявіў алічбоўку ўсяго аб'ёму друкаваных выданняў, якія выпускаў запаведнік, пачынаючы з 1987 г.

Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік запусціў, без перабоўшання, працэс інтэграцыі беларускіх музеяў у сусветную інфармацыйную прастору праз прадстаўніцтва ў глабальнай сетцы Інтэрнэт. Паступова афіцыйныя інтэрнэт-сайты пачалі з'яўляцца і ў іншых музейных установах краіны. Як правіла, першапачаткова па сваім функцыянале музейныя сайты краіны выконвалі ролю своеасаблівай інфармацыйнай дошкі, дзе змяшчаліся асноўныя звесткі па гісторыі, кірунках дзейнасці ўстаноў, складзе музейнага збору, а таксама па экспазіцыі і формах культурна-адукацыйнай дзейнасці. Паступова гэтыя недахопы пачалі пераадольвацца за кошт з'яўлення дыялагічнасці з віртуальнай аўдыторыяй праз стварэнне старонак зваротнай сувязі, анансаванне бліжэйшых падзей у музеі, а пазней – дэманстрацыю 3D-тураў па пастаяннай і часовай экспазіцыях.

Істотнае значэнне і ўплыў на фарміраванне агульнага культурнага ландшафту ў кантэксце інфарматызацыі музейнай сферы краіны адыграла дзейнасць Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка ў кірунку інтэграцыі ў сусветны інфармацыйны кантэкст не толькі самой устаноў, але і іншых музеяў краіны, шляхам стварэння ў 2009 г. інтэрнэт-партала “Музеі Беларусі” (<http://museum.by>) – адзінага на сённяшні дзень рэсурсу ў Інтэрнэце, які ўтрымлівае інфармацыю аб усіх музеях Беларусі. Асноўная задача праекта абазначана як магчымасць асвятлення дзейнасці кожнага музея краіны ў сетцы.

Адзначым, што многія беларускія музеі ў названы перыяд, аналізуючы вопыт замежных краін, разглядалі выкарыстанне ІКТ як прывабны сродак для магчымасці рэалізацыі новай генеральнай канцэпцыі развіцця, маркетынгавай палітыкі ўстаноў ў рэчышчы інтэграцыі музейных інстытуцый у медыяпрасторы. Цягам часу айчынныя музеі пачалі ўводзіць мультымедыйныя сродкі як інфармацыйна-адукацыйны дадатак да асноўнай экспазіцыі. Яскравым паказальнікам сучаснасці і тэхналагічнасці экспазіцыі ў адзначаны

перыяд з’яўлялася выкарыстанне CD-дыскаў, інфакіёскаў і аўдыёгідаў. Безумоўным лідарам на той момант па ўкараненні ІКТ у напрамках музейнай дзейнасці стаў Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. У 2006 г. упершыню ў краіне была ўведзена паслуга аўдыёгіда па пастаяннай экспазіцыі музея. Паралельна ў тым жа годзе ў экспазіцыю музея былі ўведзены інфакіёскі, якія прапаноўвалі наведвальнікам дадатковую інфармацыю аб выстаўках – дакументальныя фільмы, слайд-шоу, прэзентацыі [7]. Рэгіянальныя музеі, у меру магчымасцей, таксама прадпрымалі спробы да мадэрнізацыі сваёй дзейнасці. Так, з 2008 г. у Музеі гісторыі Магілёва з’явіўся плазменны дысплэй, Бабруйскі краязнаўчы музей прапанаваў віртуальны тур па Бабруйскай крэпасці, у Лепельскім раённым краязнаўчым музеі з’явілася магчымасць атрымаць дадатковую інфармацыю з усталаванага інфакіёска.

Асобна вылучаецца дзейнасць па стварэнні Дзяржаўнага каталога Музейнага фонда Рэспублікі Беларусь (ДКМФ). Дзейнасць па стварэнні цэнтра ДКМФ (з 2015 г. – сектар забеспячэння ДКМФ) распачалася ў ліпені 2008 г. на базе Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь.

Галоўнымі мэтамі цэнтра з’яўляліся ажыццяўленне вядзення ў аўтаматызаваным рэжыме цэнтралізаванага ўліку музейных прадметаў і калекцый музеяў Беларусі, якія падлягаюць перадачы ў Дзяржаўны каталог, а таксама навукова-метадалагічнае і навукова-лінгвістычнае забеспячэнне дзейнасці каталога – распрацоўка ўніфікаваных даведнікаў, слоўнікаў, стандартаў апісання музейных прадметаў. З лістапада 2010 г. пачаў працу сайт ДКМФ па адрасе www.dkmf.by. Сайт з’яўляецца пэўнай віртуальнай пляцоўкай для прэзентацыі нацыянальных каштоўнасцей праз лічбавыя вобразы (у выглядзе фотаздымкаў), якія суправаджаюцца кароткай інфармацыяй.

Такім чынам, абазначаны перыяд у фарміраванні медыяпрасторы беларускіх музеяў характарызуецца пэўнай актывізацыяй айчынных музейных інстытуцый у накірунку якасных структурных і канцэптуальных змен па інфарматызацыі, пашырэння сваёй дзейнасці за кошт прадстаўніцтва ў віртуальнай прасторы. Аднак павышэнне ўзроўню тэхналагічнасці экспазіцыйна-выставачнай прасторы музеяў, укараненне мультымедычных сродкаў як дапаможных для раскрыцця задумы экспазіцыі ў дадзены перыяд не стала яшчэ агульнай тэндэнцыяй.

Перыяд лічбавых трансфармацый (2012–2021 гг.). Трансфармацыя і пераарыентацыя музея адбываецца на тэхналагічным і камунікатыўным узроўнях. Дзякуючы

трансляцыі музеям гісторыка-культурнай спадчыны праз інфармацыйна-камунікацыйныя каналы адбываецца фарміраванне лічбавага культурнага асяроддзя са сваімі асаблівымі правіламі і механізмамі існавання, якія садзейнічаюць адкрытасці, дынамічнасці музея. Гэтая трансфармацыя знаходзіць сваё адлюстраванне ў формах прадстаўніцтва музея ў глабальнай сетцы, а менавіта, перш за ўсё, прадстаўніцтва ў сацыяльных сетках і Інстаграм як найбольш дэмакратычных і нефармальных па форме трансляцыі інфармацыі, агульнай камунікацыі і магчымасці прадастаўлення дыялагічнага фармату зносін з віртуальнымі наведвальнікамі.

У вызначаны перыяд асноўнымі аспектамі ў дзейнасці музея з’яўляюцца інтэрактыўнасць, віртуальнасць, а таксама лічбавы фармат камунікацыі. Адбываецца актыўнае ўжыванне ў музейнай айчыннай практыцы, а затым і ў асобных навуковых тэарэтычных разважаннях тэрмінаў “інтэрактыўны музей”, “інтэрактыўная экскурсія”, “віртуальны музей”, “віртуальная выстаўка”, “віртуальны тур” і інш. Актыўны зварот музеяў да лічбавых тэхналогій і іх выкарыстанне па ўсіх накірунках сваёй дзейнасці з’яўляецца немалаважным фактарам, які цягне за сабой трансфармацыю формы і зместу музейнай дзейнасці, выкарыстання новай тэрміналогіі, засваення новых механізмаў трансляцыі гісторыка-культурнай спадчыны ў лічбавым асяроддзі і г.д. У прыватнасці, назіраецца тэндэнцыя да пазіцыянавання музеяў як “новых медыя”, арыентаваных на стварэнне кантэнту ў медыяпрасторы, алічбоўку музейных прадметаў і калекцый. У сувязі з гэтым трывала ўваходзяць у “цела” сучаснай культуры, у тым ліку і ў асяродак музейнай тэорыі і практыкі, паняцці “лічбавая спадчына”, “лічбавае асяроддзе”, “лічбавая культура” і інш., як неад’емнай тэрміналагічнай складаючай інфармацыйнага грамадства.

Адзначаны перыяд, на нашу думку, з’яўляецца вельмі насычаным адносна выкарыстання разнастайных мультымедычных сродкаў у музеях Беларусі, пачынаючы ад аўдыёгідаў і заканчваючы галаграфічным тэатрам ці тэхналогіямі VR/AR. Звычайна ўкараненне таго ці іншага віда мультымедычнага абсталявання ўсё часцей абумоўлівалася стварэннем новай экспазіцыі ці асобнага музея. Дакладней кажучы, сучасная экспазіцыя атаясамліваецца з паняццем “тэхналагічна абсталяваная экспазіцыя”. Увядзенне тэхнічных навінак з’яўляецца няўняўнай абавязковай умовай пры арганізацыі камунікатыўнай прасторы музея.

Акрэсленаць ніжняй мяжы дадзенага перыяду з 2012 г. тлумачыцца тым, што менавіта з гэтага часу пачынаецца мэтанакіраваны, асэнсаваны працэс дыджыталізацыі музейнай сферы праз стварэнне паўнавартасных высокатэхналагічных, адпаведна са сваім часам, экспазіцый, дзе мультымедыйныя сродкі выконваюць не дадатковую функцыю, а па сутнасці з'яўляюцца ядром камунікатыўнай прасторы музея. Так, у жніўні 2012 г. была прадстаўлена новая стацыянарная экспазіцыя Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы "Шляхі", мадэрнізацыя якой была прымеркавана да 130-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры. Экспазіцыя прадстаўляла зусім новы ўзровень музейнай прэзентацыі і, па словах куратараў праекта, фундаментальная задача новай экспазіцыі заключалася ў тым, каб "скіраваць наведвальніка на інтэлектуальную работу" [8, с. 202]. Гэтая задача была дасягнута за кошт стварэння тэхналагічнай экспазіцыі, у якой музейныя экспанаты гарманічна спалучаліся з мультымедыйнымі сродкамі. Сярод такіх тэхнічных навінак – інфармацыйны кіёск з touch-маніторам, які сустракае наведвальнікаў музея ў вестыбюлі, выконвае адразу некалькі функцый: экскурсійную (віртуальныя экскурсіі на аснове сферычных панарам па філіялах музея), экспазіцыйную (архіў былых экспазіцый музея ў розных будынках), дэманстрацыйную (відэаролікі), адваротнай сувязі (кніга водгукаў), сувенірную (фатаграфаванне і выдача "Дыплама наведвальніка") [9, с. 29].

Значнай культурнай падзеяй краіны стала адкрыццё высокатэхналагічнай экспазіцыі ў новым будынку Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Галоўным у новай арганізацыйнай структуры стала выкарыстанне найноўшых ІКТ, аўдыёвізуальных сродкаў: сэнсарных экранаў, тэхналагічнай распрацоўкі Fog Screen ("туманы" экран), якія забяспечвалі максімальны эффект прысутнасці, нагляднасць для вывучэння гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Акрамя гэтага ў экспазіцыйнай прасторы музея прадугледжвалася выкарыстанне QR-кодаў для працы адной з падсістэм аўдыягідаў і прадастаўлення наведвальнікам магчымасці атрымаць дадатковую інфармацыю пра экспанаты [10].

Пазней, па меры распаўсюджвання Wi-Fi (бесправоднай тэхналогіі злучэння камп'ютараў у сетку або падключэння іх да Інтэрнэту), колькасць і разнастайнасць QR-кодаў, як аднаго са зручных, адносна лёгкіх спосабаў наладжвання камунікацыі ў музеі сродкамі мультымедыя, была пашырана. QR-коды былі ўведзены ў экспазіцыі Нацыянальнага мастацкага музея

Рэспублікі Беларусь падчас традыцыйнай акцыі "Ноч у музеі – 2013. Беларуская ноч, або Музей у фантастычных апавяданнях" [11], а таксама былі выкарыстаны ў экспазіцыйна-выставачнай прасторы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой", Слонімскага раённага краязнаўчага музея імя І.І. Стаброўскага, Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка і інш.

Апошнім часам назіраецца ўсплёск актыўнасці музеяў у медыяпрасторы, а таксама прагназуецца далейшае пашырэнне разнастайнасці фарматаў лічбавай прысутнасці музея. У большасці гэтая дынаміка тлумачыцца агульнымі крызіснымі з'явамі, звязанымі з экспансіяй каранавіруснай інфекцыі COVID-19. Буйнейшыя музеі краіны прапаноўваюць вельмі цікавыя адукацыйна-забаўляльныя праекты, з якімі можа пазнаёміцца кожны жадаючы. Анлайн-трансляцыю выставак, а таксама віртуальныя экскурсіі прапаноўваюць Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь, Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, Віцебскі мастацкі музей, Музей гісторыі Магілёва, Мінскі абласны краязнаўчы музей, Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік, Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей, Гарадоцкі раённы краязнаўчы музей і іншыя музеі краіны.

Афіцыйныя сайты музеяў на дадзеным этапе характарызуюцца пашырэннем разнастайнасці форм прадстаўлення інфармацыі: віртуальныя туры, віртуальныя выстаўкі, анлайн-лекцыі і г.д. Паяўленне інтэрактыўнага зместу сайтаў спрыяе фарміраванню дыялагічнасці з віртуальнай аўдыторыяй, што ў сваю чаргу павышае зацікаўленасць патэнцыйных наведвальнікаў рэальнай музейнай экспазіцыяй і артэфектамі.

Такім чынам, галоўнымі адметнасцямі тэндэнцыі развіцця музеяў у перыяд лічбавых трансфармацый з'яўляюцца феномен інтэрактыўнасці і віртуальнасці ў дзейнасці музейных устаноў, зварот да лічбавых тэхналогій, стварэнне лічбавага кантэнту. Пашырэнне спосабаў трансляцыі гісторыка-культурнай спадчыны сродкамі ІКТ праяўляецца ў розных варыяцыях відавай разнастайнасці трансляцыі гісторыка-культурнай спадчыны ў музеях Беларусі: аўдыёгідах, QR-кодах, галаграфічным тэатры, тэхналогіях VR/AR, тэхналогіях 3D-рэканструкцыі і інш. У сваю чаргу гэта цягне за сабой тэндэнцыі да "адкрытасці" музея для аўдыторыі, размывання меж музейнай прасторы, віртуалізацыі кірункаў музейнай практыкі.

Заклучэнне. На сённяшні дзень айчыныя музеі назапасілі пэўны практычны вопыт датычна насычэння ўсіх сфер дзейнасці аўдыявізуальнымі, мультымедычнымі сродкамі. Музеі Беларусі паэтапна ўліваліся ў агульную хвалю інфарматызацыі. Мы вылучылі тры перыяды: адміністрацыйна-тэхналагічны, кумуляцыйны, лічбавых трансфармацый, якія адлюстроўваюць асноўныя дасягненні ў працэсе інтэграцыі музеяў у медыяпрасторы.

Нягледзячы на вялікую колькасць пытанняў адносна ўзаемаадносін музея і медыя, адзначаецца ўпэўненая тэндэнцыя да віртуалізацыі музейнай прасторы, насычэння ўсіх сфер дзейнасці аўдыявізуальнымі, мультымедычнымі сродкамі, з аднаго боку, а таксама, з другога боку, бачыцца перспектыва надання сучаснаму музею статусу “новых медыя”, з усімі характэрнымі рысамі, а менавіта – лічбавым фарматам, інтэрактыўнасцю, мультымедычнасцю. Дадзеныя характарыстыкі вылучаюцца як галоўныя адметнасці тэндэнцыі развіцця музеяў на сучасным этапе.

Фарміраванне медыяпрасторы беларускіх музеяў сёння характарызуецца насычанасцю і разнастайнасцю актуалізацыі розных форм трансляцыі гісторыка-культурнай спадчыны ў медыяпрасторы. Немалаважным імпульсам да змястоўных трансфармацый музейных інстытуцый, а таксама інтэграцыі іх у медыяпрасторы, з’яўляецца пашырэнне і імклівае ўкараненне ІКТ у культурную сферу і актыўным “ўліваннем” беларускіх музейных інстытуцый у сусветны інфармацыйны кантэкст.

ЛІТАРАТУРА

1. О некоторых вопросах информатизации в Республике Беларусь [Электронный ресурс]: Указ Президента Респ. Беларусь, 6 апр. 1999 г., № 195: с изм. и доп. от 04.08.2006 г. //

Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа: <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=p39900195>. – Дата доступа: 03.02.2020.

2. Рак, А.К. Камп’ютэры ў музеі / А.К. Рак // Беларус. гіст. часоп. – 1998. – № 1. – С. 81–88.

3. Астрэйка, А.Г. Прадстаўніцтва беларускіх музеяў у віртуальнай прасторы / А.Г. Астрэйка // Весн. Беларус. дзярж. ун-та культуры і мастацтваў. – 2015. – № 1(23). – С. 157–164.

4. Рак, А.К. Камп’ютарызацыя музейнай справы. Праблемы і перспектывы развіцця / А.К. Рак // Аператыўная інфармацыя па праблемах культуры і мастацтва / Нац. б-ка Беларусі. – Мінск, 1999. – Вып. 2. – С. 37–41.

5. Джумантаева, Т.А. Працэс уключэння Полацкага музея ў сусветную інфармацыйную прастору // Т.А. Джумантаева / Весн. Беларус. дзярж. ун-та культуры і мастацтваў. – 2010. – № 13. – С. 138–146.

6. Джумантаева, Т.А. К вопросу об освоении Интернета музеями Полоцка / Т.А. Джумантаева // Музеі і культурная спадчына як частка глабальнай інфармацыйнай прасторы: матэрыялы міжнар. канф., Мінск–Полацк, 8–11 крас. 2002 г. / уклад.: А.Б. Сташкевіч, Т.А. Джумантаева. – [б. м.], 2002. – С. 204–205.

7. Отдел научно-просветительской работы [Электронный ресурс] // Национальный художественный музей Республики Беларусь. – Режим доступа: <https://www.artmuseum.by/ru/aboutmuseum/otd/npo.html>. – Дата доступа: 06.04.2021.

8. Лешкович, Е.Р. Мультимедийные системы в экспозиционном пространстве Государственного литературного музея Янки Купалы как новый уровень музейной презентации / А.Р. Лешкович // Первый национальный форум “Музеи Беларуси”, Гродно, 12–14 окт. 2012 г.: сб. материалов деловой программы / [сост. и общ. ред. И.Б. Лаптенюк]. – Минск, 2013. – С. 202–205.

9. Ляшковіч, А.Р. Новыя тэхналогіі ў сістэме экспазіцыі: планаванне і ўвасабленне / А.Р. Ляшковіч // Экспазіцыя ў музейнай прасторы: праектны менеджмент: музейн. сш. / Ін-т культуры Беларусі; уклад. і агул. рэд. І.Б. Лапцёнак. – Мінск, 2012. – С. 29–34.

10. Новый музей истории Великой Отечественной войны в Минске открывается для посещения 3 июля [Электронный ресурс] // БелТА. – Режим доступа: <https://www.belta.by/society/view/novyy-muzej-istorii-velikoj-otechestvennoy-vojny-v-minske-otkryvaetsja-dlja-poseshchenija-3-ijulja-48467-2014>. – Дата доступа: 07.04.2021.

11. Национальный Художественный – Быстрый Отклик!!! [Электронный ресурс] // Национальный художественный музей Республики Беларусь. – Режим доступа: <https://www.artmuseum.by/ru/news/novosti-2019/novosti-2013/nacjonalnyj-xudozhestvennyj-bystryj-otklik.html>. – Дата доступа: 17.03.2021.

Паступіў у рэдакцыю 12.07.2021